

دانش و پژوهش در روان‌شناسی
دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان (اصفهان)
شماره پانزدهم - بهار ۱۳۸۲
صص ۹۸ - ۸۹

بررسی میزان شیوع احساس شوخ‌طبعی و رابطه آن با عوامل جمعیت‌شناختی در افراد عادی شهرستان اصفهان

حسین مولوی^۱ - ملیحه قرانی^۲

چکیده

این تحقیق با هدف مقایسه احساس شوخ‌طبعی مردان و زنان و بررسی رابطه احساس شوخ‌طبعی با وضعیت اقتصادی، سن و تحصیلات در شهر اصفهان، به مرحله اجرا درآمد. برای دستیابی به اهداف پژوهش، ۱۶۰ شرکت‌کننده (۸۰ مرد و ۸۰ زن) به صورت نمونه‌گیری چندمرحله‌ای انتخاب شدند و پرسشنامه‌های احساس شوخ‌طبعی (که پژوهشگر ساخته بود) و جمعیت‌شناختی شامل پرسشهایی درباره سن، وضعیت اقتصادی و تحصیلات در مورد آنها اجرا گردید. بر پایه مطالعات مقدماتی، ضریب همسانی درونی (آلفای کرونباخ) پرسشنامه احساس شوخ‌طبعی پس از حذف پرسشها ۰/۸۷ به دست آمد. فرضیه‌های پژوهش بدین شرح تنظیم گردیده بود؛ میان احساس شوخ‌طبعی با سن، وضعیت اقتصادی و تحصیلات رابطه وجود دارد. از تحلیل کواریانس و تحلیل رگرسیون برای بررسی فرضیه‌های پژوهش استفاده به عمل

آمد. در بررسی رتبه‌های درصدی افراد تحت مطالعه نتایج حاصل نشان داد، کسانی که دارای نمره ۴۱ یا کمتر هستند دارای رتبه ۱۰ درصدی می‌باشند که در زمره افراد بسیار جدی محسوب می‌شوند و در مقابل کسانی که نمرات ۷۳ و بالاتر کسب می‌کنند دارای رتبه ۹۰ درصدی می‌باشند که در زمره افراد بسیار شوخ طبع می‌باشند. نتایج تحلیل کواریانس نشان داد که میان احساس شوخ طبعی مردان و زنان تفاوت معنی‌داری ($P = ۰/۰۸$) وجود ندارد. ولی بین احساس شوخ طبعی و سن ($\eta^2 = ۰/۳۱$ و $P = ۰/۰۲$) و نیز بین احساس شوخ طبعی و وضعیت اقتصادی ($\eta^2 = ۰/۰۲$ و $P = ۰/۰۵$) رابطه منفی معنی‌داری وجود دارد. رابطه میان احساس شوخ طبعی و تحصیلات ($P = ۰/۷۹$) معنی‌دار نبود. بر پایه یافته‌های فرعی بین احساس شوخ طبعی با احساس خوشی و رضایت از زندگی به ترتیب ($\eta^2 = ۰/۰۸$ و $P = ۰$) و ($\eta^2 = ۰/۱۱$ و $P = ۰$) رابطه مثبت معناداری وجود دارد.

کلید واژه‌ها: شوخ طبعی، سن، تحصیلات، وضعیت اقتصادی، جنسیت.

مقدمه

این تحقیق با هدف مقایسه احساس شوخ طبعی مردان و زنان و بررسی رابطه احساس شوخ طبعی با عوامل جمعیت‌شناختی و نیز هنجاریابی آزمون شوخ طبعی و بررسی میزان شیوع آن به مرحله اجرا درآمد.

مک‌گی و راج و هل (۱۹۹۰) در پی تحقیق خود، مدلی را پیشنهاد کردند که طبق آن رشد احساس شوخ طبعی بعد از نوجوانی شروع می‌شود و تا حدود ۶۰ سالگی ادامه می‌یابد. بر پایه مدل رشد شوخ طبعی همین پژوهشگران، مجموعه‌ای از مطالعات تحلیل عاملی را ارائه داده‌اند که در آن توانایی و احساس شوخ طبعی همراه با سن در دوران کودکی و نوجوانی رشد پیدا می‌کند و از دو عامل مستقل جنبه‌های مثبت (بامزه بودن) و منفی (بی‌مزه بودن) در رابطه با جوک و کارتون تشکیل می‌شود.

پژوهش آرجیل و لو (۱۹۹۰) نشان می‌دهد که شادکامی با روابط اجتماعی و حمایت اجتماعی ارتباط دارد. همچنین پژوهش آرجیل و همکاران (۱۹۹۵) نشان داده

است که با بالا رفتن سن میزان شادکامی اندکی کاهش می یابد. نمره های زنان نیز اندکی بیشتر از مردان گزارش شده است.

تورسون و پاول (۱۹۹۳)، با انجام پژوهشی بر روی ۴۲۶ نفر از افراد (۱۸ تا ۹۰ ساله) مقیاس شوخ طبعی را مورد تحلیل عوامل قرار دادند و نتیجه گرفتند که بین عناصر متفاوتی از شوخ طبعی و صفات شخصیتی همبستگی وجود دارد. آنها همچنین دریافتند که بین عوامل مختلف شوخ طبعی ارتباط و همبستگی وجود دارد.

لوئیس و نایوت (۱۹۹۵) با انجام تحقیقی بر روی ۱۲۹ سفیدپوست ۱۸ تا ۷۵ ساله آفریقای جنوبی بر پایه تصاویر فکاهی ارائه شده در روزنامه ها، مقیاس شوخ طبعی جدیدی را پدید آوردند که از پایایی بالایی برخوردار بود. تحلیل تصاویر مربوط نشان داد که تظاهرات شوخ طبعی خود را در شش حوزه نمایان می سازد؛ جوک های جنسی^۱، جوک های ساده و بی معنا^۲، سلطه گری مردان^۳، سلطه گری زنان^۴، محیط کار^۵، بیماری^۶ و بدشانسی^۷. در عین حال براساس تحلیل مؤلفه های اصلی تصاویر فکاهی، هفت عامل به دست آمد که یکی از آنها ارتباطات خانوادگی و تمسخر و بدشانسی یکی از اعضای خانواده است. یافته های این پژوهشگران نشان می دهد که اگرچه ارتباط مثبت و معنی داری بین سن تقویمی و میزان شوخ طبعی وجود دارد، اما بین نمرات این آزمون (آزمون ساخته شده لوئیس و نایوت)، پرسشنامه حس شوخ طبعی، مقیاس مقابله با مشکلات از طریق شوخ طبعی و شاخصهای رضایت از زندگی و مقیاس موضع کنترل^۸ ارتباطی وجود ندارد.

نورس^۹ و ویمن^{۱۰} (۱۹۹۶)، طی تحقیقی بر روی ۵۱ نفر از افراد ۱۸ تا ۲۴ ساله نقش عزت نفس^{۱۱}، چگونگی کنار آمدن با مشکلات و عوامل دیگر روان شناختی نظیر هیجانات را مورد بررسی قرار دادند. نتایج نشان داد که عزت نفس در بین زنان نسبت به مردان بهبود و افزایش بیشتری دارد به طوری که زنان شوخ طبعی را به عنوان راهکاری مناسب برای مقایسه یا کنار آمدن با مشکلات به کار می برند.

1- sexual jokes

2- simple nonsense

3- male dominance

4- Female dominance.

5- workplace

6- illness

7- misfortune

8- Locus of control scale

9- Norris

10- Weinman

11- Self-esteem

وودگیت (۱۹۹۸)، طی تحقیق بر روی ۲۳ نوجوان (۱۳ تا ۱۶ ساله) که از بیمارستانهای خصوصی و از بین بیماران مبتلا به دیابت^۱، آسم^۲، التهاب مفاصل^۳ و غیره انتخاب شده بودند، به این نتیجه رسید که یکی از عوامل اصلی و اساسی که بسیار مورد توجه و درخواست این بیماران بوده، این است که مراقبان آنها حس شوخ‌طبعی و بذله‌گویی داشته باشند.

وارد (۱۹۹۸)، طی پژوهشی در زمینه ارائه روشهای درمانی هنگام مراقبت از کودکان به این نتیجه رسید که لمس کردن و نوازش^۴، موزیک‌های ملایم^۵ و شوخی کردن شیوه‌های مؤثری برای کمک به بهبود کودکان است.

فرضیه‌های تحقیق

- ۱- بین احساس شوخ‌طبعی زنان و مردان تفاوت معنی‌داری وجود دارد.
- ۲- بین احساس شوخ‌طبعی و متغیرهای سن، وضعیت اقتصادی، میزان تحصیلات، عملکرد تحصیلی، حجم خانواده، رضایت از زندگی و خوشی رابطه معنی‌داری وجود دارد.

روش

نمونه آماری این تحقیق شامل ۱۶۰ نفر بود که (۸۰ مرد و ۸۰ زن) به‌طور تصادفی انتخاب شدند. دامنه سنی تمامی این افراد ۲۰ تا ۴۰ سال بوده است.

ابزار

- ۱- پرسشنامه شوخ‌طبعی^۶: این پرسشنامه شامل ۵۷ سؤال محقق ساخته بود که پس از اجرای مقدماتی به ۴۷ سؤال تقلیل یافت. برای ساختن این پرسشنامه از تمامی منابع موجود و ضرب‌المثل‌های رایج در مکالمات روزمره استفاده گردید. ضریب آلفای کرونباخ برابر با ۰/۸۷ محاسبه شد.

1- Diabetes

2- Asthma

3- Arthritis

4- Touch

5- Soft music

6- Humor Questionnaire

کلیه سؤالات این پرسشنامه به صورت تستی (۳ و ۴ گزینه‌ای) بوده است تا آزمودنیها کمترین زمان را برای تکمیل پرسشنامه صرف نمایند. در خاتمه سؤالات، یک پاسخنامه ارائه شده بود که آزمودنیها در داخل پاسخنامه علامت (X) می‌زدند.

۲- پرسشنامه جمعیت‌شناختی:^۱ برای جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز درباره ویژگیهای جمعیت‌شناختی از این پرسشنامه استفاده گردید. این پرسشنامه شامل سؤالاتی در زمینه جنس، سن، مذهب، وضعیت اقتصادی، میزان تحصیلات، معدل، وضعیت تأهل و تعداد اعضای خانواده گردید.

۳- پرسشنامه رضایت از زندگی:^۲ این پرسشنامه را پژوهشگر (مولوی) با ۲۰ سؤال ساخت و ضریب پایایی (آلفای کرونباخ) آن برابر با ۰/۸۶ محاسبه گردید.

۴- پرسشنامه افسردگی - خوشی آیزینگ: این پرسشنامه ۳۰ سؤال دارد (آیزینگ و ویلسون، ۱۳۶۹). مقیاس این پرسشنامه براساس یک پوستار فرضی افسردگی - خوشی ارائه شده است. مقیاس افسردگی - خوشی یکی از صفات شخصیتی نوروتیسم آیزینگ را تشکیل می‌دهد. ضریب پایایی آن (آلفای کرونباخ) برابر با ۰/۶۵ محاسبه گردیده است (نوری خراسانی، ۱۳۸۰).

در این پژوهش از ضریب همبستگی و تحلیل رگرسیون برای بررسی ارتباط شوخ طبعی با هر یک از عوامل جمعیت‌شناختی استفاده شد. همچنین مقایسه شوخ طبعی در زنان و مردان، از تحلیل کواریانس نیز استفاده گردید. این تحلیل‌ها با استفاده از نرم‌افزار رایانه‌ای SPSS، انجام گردید.

نتایج

نتایج تحلیل کواریانس تأثیر جنسیت بر احساس شوخ طبعی همراه با بررسی متغیرهای دیگر در جدول ۱ ارائه شده است:

1- Demography Questionnaire

2- Life satisfaction Questionnaire

جدول ۱- تحلیل واریانس تأثیر جنسیت بر احساس شوخ‌طبعی همراه با بررسی متغیرهای دیگر

متغیرهای مستقل و وابسته	مجموع مجذورات	ضریب درجه رگرسیون آزادی	درجه	واریانس	ضریب F	سطح معنی‌دار بودن (مجذوراتا) آماری	میزان رابطه توان
وضعیت اقتصادی	۶۸۰/۴۹۵	-۱/۴۴	۱	۶۸۰/۴۹۵	۳/۷۹۶	۰/۰۵۳	۰/۰۲۵
تعداد اعضای خانواده	۰/۳۰۴	۰/۰۲	۱	۰/۳۰۴	۰/۰۰۲	۰/۹۶۷	۰/۰۵۰
معدل	۲۳۳/۷۰۶	۰/۷۴	۱	۲۳۳/۷۰۶	۱/۲۴۸	۰/۲۶۶	۰/۰۰۸
تحصیلات	۱۲/۴۳۰	-۰/۰۸	۱	۱۲/۴۳۰	۰/۰۶۹	۰/۷۹۳	۰/۰۵۸
سن	۸۷۷/۹۸۴	-۰/۲۷	۱	۸۷۷/۹۸۴	۳/۸۹۸	۰/۰۲۸	۰/۳۱
وضعیت تأهل	۰/۸۷۲	-۰/۲۰	۱	۰/۸۷۲	۰/۰۰۵	۰/۹۴۵	۰/۰۵۱
جنس	۵۴۴/۸۸۱	۳/۸۹	۱	۵۴۴/۸۸۱	۲/۰۴۰	۰/۰۸۳	۰/۰۲۰

فرضیه ۱- بین احساس شوخ‌طبعی زنان و مردان تفاوت معنی‌داری وجود دارد. چنانکه در جدول ۱ مشاهده می‌شود این تفاوت معنی‌دار نیست ($P=0/08$)، لذا فرضیه ۱ تأیید نمی‌شود.

فرضیه ۲- بین احساس شوخ‌طبعی و سن رابطه معنی‌داری وجود دارد. چنانکه در جدول ۱ مشاهده می‌شود این رابطه معنی‌دار است ($P=0/02$)، لذا فرضیه ۲، تأیید می‌شود. میزان این رابطه ۰/۰۳ است ($\eta^2=0/03$)، یعنی ۳ درصد واریانس یا تفاوت‌های فردی در سن و احساس شوخ‌طبعی مشترک است. این رابطه منفی است ($b=0/47$)، یعنی سن و احساس شوخ‌طبعی رابطه معکوس دارند.

فرضیه ۳- بین احساس شوخ‌طبعی و وضعیت اقتصادی رابطه معنی‌داری وجود دارد. چنانکه در جدول ۱ مشاهده می‌شود، این رابطه منفی و معنی‌دار است ($P=0/05$)، لذا فرضیه ۳ تأیید می‌شود. میزان این رابطه ۰/۰۲۵ است ($\eta^2=0/025$)، یعنی ۲/۵ درصد واریانس نمرات شوخ‌طبعی و وضعیت اقتصادی مشترک است.

فرضیه ۴- بین احساس شوخ‌طبعی و میزان تحصیلات رابطه معنی‌داری وجود دارد.

چنانکه در جدول ۱ مشاهده می شود این رابطه معنی دار نیست ($P=0/79$)، لذا فرضیه ۴ تأیید نمی شود.

فرضیه ۵- بین احساس شوخ طبعی و عملکرد تحصیلی رابطه معنی داری وجود دارد چنانکه در جدول ۱ مشاهده می شود این رابطه معنی دار نیست ($P=0/26$)، لذا فرضیه ۵ تأیید نمی شود.

فرضیه ۶- بین احساس شوخ طبعی و تعداد اعضای خانواده رابطه معنی داری وجود دارد. چنانکه در جدول ۱ مشاهده می شود این رابطه معنی دار نیست ($P=0/96$)، لذا فرضیه ۶ تأیید نمی شود.

نتایج تحلیل رگرسیون خوشی-افسردگی و رضایت از زندگی بر احساس شوخ طبعی در جدول ۲ ارائه شده است:

جدول ۲- نتایج تحلیل رگرسیون تأثیر خوشی-افسردگی و رضایت از زندگی بر احساس شوخ طبعی

متغیر	ضریب رگرسیون	درجه آزادی	ضریب t	معنی دار بودن P	میزان تفاوت یا رابطه r^2	ضریب همبستگی
خوشی-افسردگی	۰/۶۲	۳۸	۰/۲۷	۰	۰/۰۸	۰/۲۸
رضایت از زندگی	۰/۵۸	۱	۱۸/۶۰۵	۰	۰/۱۱	۰/۳۳

فرضیه ۷- بین میزان رضایت از زندگی و احساس شوخ طبعی رابطه وجود دارد. چنانکه در جدول ۲، مشاهده می شود این رابطه معنی دار است ($P=0$). این رابطه مثبت ($b=+0/58$) و میزان آن $0/11$ است ($\eta^2=0/11$)، یعنی ۱۱ درصد واریانس نمرات رضایت از زندگی و احساس شوخ طبعی مشترک است.

فرضیه ۸- بین احساس شوخ طبعی و خوشی-افسردگی رابطه معنی داری وجود دارد. چنانکه در جدول ۲ مشاهده می شود این رابطه مثبت و معنی دار است ($P=0$ ، $b=+0/62$)، لذا فرضیه ۸ تأیید می گردد. میزان این رابطه $0/08$ است یعنی ۸ درصد واریانس نمرات شوخ طبعی و خوشی-افسردگی مشترک است.

ضرایب به دست آمده در فرضیه های ۷ و ۸ نشان دهنده میزان روایی پرسشنامه شوخ طبعی می باشند.

براساس رتبه‌های درصدی هنجاریابی شده ده درصد افراد (۱۶ نفر) که نمره ۴۱ یا کمتر کسب کرده بودند افراد بسیار جدی محسوب شدند. ده درصد دیگر (۱۶ نفر) که نمره ۷۳ یا بیشتر کسب کرده بودند افراد بسیار شوخ طبع به حساب آمدند. چنانکه یافته‌های این پژوهش به‌طور نسبی نشان می‌دهد بیشتر افراد (۱۲۸ نفر) تحت مطالعه از نظر احساس شوخ طبعی در دامنه ۴۱-۷۳ قرار داشتند.

بحث و نتیجه‌گیری

بین احساس شوخ طبعی زنان و مردان تفاوت معنی‌داری وجود نداشت. این یافته با یافته‌های آنکوس کمپیل و همکاران (۱۳۷۸) همسویی دارد. از طرفی دیگر، با تحقیق جامعی که آیزرینگ (۱۳۷۸) مبنی بر اینکه متغیر جنس در کنار دیگر متغیرهای جمعیت‌شناختی تأثیر زیادی بر شوخ طبعی ندارد، همسویی دارد. به نظر می‌رسد شوخ طبعی احساسی باشد که با گرایشهای روان‌شناختی خاصی از قبیل احساس سلامت و شادی روان، صرف نظر از نوع جنسیت رابطه داشته باشد. فوجیتا و همکاران (۱۹۹۶)، در پی یافته‌های تحقیقی خود اشاره می‌کنند که آنچه شادی موقعیت فعلی را تعیین می‌کند بیشتر وقایع اخیر زندگی است تا وقایع دور، به عبارت دیگر اتفاقات، حوادث و فرصتهای شادی‌بخش در زندگی هم برای مردان و هم برای زنان می‌تواند به یک اندازه در احساس شوخ طبعی آنها مؤثر باشد.

پژوهش آرچیل و همکاران (۱۹۹۵)، نشان داد که نمره‌های زنان در احساس شادکامی و شوخ طبعی اندکی بیشتر از مردان است، ولی این تفاوت از نظر آماری معنی‌دار نیست. لذا در ادغام این تحقیق با یافته‌های تحقیقات قبلی باید گفت، رابطه‌ای میان متغیر جنسیت و احساس شوخ طبعی وجود ندارد. بلکه به عواملی نظیر ویژگیهای شخصیتی (براساس یافته‌های تورسون و پاول ۱۹۹۳، روابط اجتماعی و حمایت اجتماعی پژوهش آرچیل و لو ۱۹۹۰) و نظیر اینها ارتباط دارد.

رابطه بین احساس شوخ طبعی و سن مورد تأیید قرار گرفت. این یافته‌ها با یافته‌های مک‌گسی، راج، هل (۱۹۹۰)، تورسون و پاول (۱۹۹۳)، لوئیس و نایوت (۱۹۹۵)، آرچیل و همکاران (۱۹۹۵) که بین احساس شوخ طبعی و سن رابطه معنی‌داری را گزارش نمودند، همخوانی دارد. از نگاه تحولی، رشد شوخ طبعی بعد از نوجوانی شروع شده و تا حدود بعد از ۶۰ سالگی ادامه می‌یابد. جنبه‌های مثبت

احساس شوخ طبعی (بامزه بودن) از همان اوان رشد شوخ طبعی جلوه‌های خود را در زندگی جوانان و نوجوانان نشان می‌دهد. انرژی و نیروی نوجوانی که خود برآیندی از سلامت جسمی و روانی آنهاست در احساس شوخ طبعی و نگرشهای غیرجدی آنها نسبت به دنیای اطراف نمایان می‌باشد. از طرفی با افزایش سن، انتظار افزایش جدیت که به نوعی در تقابل با شوخ طبعی قرار دارد امری معقول و منطقی است.

تبیین دیگری که بر این رابطه می‌توان ارائه نمود این است که با افزایش سن، میزان خویشتنداری افراد افزایش می‌یابد و بدین ترتیب حتی در شرایطی که تمایل به شوخ طبعی بالا وجود دارد این خویشتنداری مانعی جهت بروز آشکار آن خواهد شد. همان‌گونه که تحقیقات وودگیت (۱۹۹۸)، بر روی نوجوانان ۱۳ تا ۱۶ ساله که در بیمارستان بستری بودند نشان داده است با به مخاطره افتادن سلامت جسمی میزان شوخ طبعی و حس بذله‌گویی کاهش می‌یابد. این یافته با تبیین قبلی مبنی بر رابطه میان انرژی و سلامت جسمی و روانی نوجوانان با شوخ طبعی که در واقع خود تأییدی بر تأثیر سن بر شوخ طبعی است، همخوان است.

رابطه میان احساس شوخ طبعی با وضعیت اقتصادی مورد تأیید قرار گرفت. یافته این پژوهش با یافته‌های دینر (۱۹۸۴)، مبنی بر عدم تفاوت میان احساس شادی و شوخ طبعی ثروتمندان و غیرثروتمندان همسویی ندارد. ولی با پژوهش دینر و همکاران (۱۹۹۳) مبنی بر رابطه قوی بین سطح درآمد و میزان شادی و شوخ طبعی همسویی دارد.

رابطه احساس شوخ طبعی با میزان تحصیلات مورد تأیید قرار نگرفت. یافته‌های آنکوس کمپبل و همکاران (۱۳۷۸)، نشان داد که عواملی مانند؛ سن، اشتغال، تحصیلات و نظایر آن روی هم‌رفته فقط ۱۰ درصد تفاوت‌های موجود در احساس شادی و شوخ طبعی را تبیین می‌نماید.

تحصیلات در عین حال ممکن است با توانایی و استعدادها (آیزینگ، ۱۳۷۸، و براون، ۱۹۹۴) رابطه داشته باشد. ولی این رابطه خود متأثر از متغیرهای زیاد دیگری از جمله دسترسی به امکانات، میزان تلاش و پشتکار و غیره می‌باشد. در عین حال طبیعی به نظر می‌رسد که گستره تحصیلاتی افراد تحت مطالعه (از بی سواد تا بالاتر از لیسانس) مؤید این باور باشد که تحصیلات به‌طور مشخص تأثیر زیادی بر احساس شوخ طبعی ندارد، یعنی در بین افراد بی سواد یا تحصیلات عالی می‌توان انتظار داشت که به یک میزان افراد شوخ طبع و جدی پیدا شوند.

منابع

آیزینگ، ام. همیشه شاد باشید، ترجمه زهرا چلونگر، (۱۳۷۸)، تهران، نسل نو اندیش.
 آیزینگ، اچ. جی. و ویلسیون. خودشناسی، ترجمه شهاب قهرمان، (۱۳۶۹)، تهران، نشر شباوین.
 مولوی، ح. (۱۳۷۹)، راهنمای عملی SPSS 10 در علوم رفتاری، اصفهان، انتشارات قهر قائم.
 نوری خراسانی، ف. (۱۳۸۰)، تأثیر آموزش خانواده بر کاهش افسردگی بیماران بخش روانپزشکی
 فارابی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان.

ARGYLE, M. and LU, L. (1990). *The happiness of extraverts*, Personality and Individual Differences, 7, 30-38.

BROWN, I. (1994). *Perception of humor in cartoon riddles by adults with intellectual disability*, Perceptual-Motors Skill, 15, 22-25.

DIENER, E., SANDVIK, E., SEIDITZ, L., and DIENER, M. (1993). *The relationship between income and subjective well-being: relative or absolute?* Social Indicators Research, 10, 28-40.

DIENER, E. (1984). *Subjective well-being*, Psychological Bulletin, 7, 95-109

LOWIS, MICHAEL, J. and NIEUWOUDT, JOHAN, M. (1995). The use of cartoon rating scale as a measure for the humor construct. *Journal of Psychology*, 129, 2. 133-144.

MC GHEE, D.E, RUCH, W., HEHL. and FRANZ. j. (1990). A personality based model of humor development during adulthood, *International Journal of Humor Research*, 3, 20199-146.

SUH, E. DIENER, E. and Fujita, F. (1996). Events and subjective well-being: only recent events matter, *Journal of Personality and Social Psychology*, 12, 70-86.

THORSON, J. A and POWELL, F. C. (1993). Sense of humor and dimensions of personality, *Journal of Clinical Psychology*, 49, 6, 799-809.

WARD, S.L. (1998), Caring and healing in the 21 st century, *American Journal of Maternal Child Nursing*, 23, 4. 210-5.

WOODGATE, R.L. (1998). Health professionals caring for chronically ill adolescents: adolescents perspectives, *Journal of Social Pediatric Nursing*, 3, 2, 57-68.

وصول: ۸۱/۵/۳۱

پذیرش: ۸۱/۱۱/۲۴